

Classe des Sciences techniques
Klasse voor Technische Wetenschappen

28.III.2024

Effectieve maar niet-gesystematiseerde behandelingen van scheurbuik in Spaanse en Nederlandse scheepsgeneeskunde (18de eeuw): de casus van zeewier en zeegras

door

Mathieu TORCK¹

TREFWOORDEN. — Scheurbuik; Scheepsgeneeskunde; Zeevaartgeschiedenis; Zeewier; Zeegras; Vitamine C.

SAMENVATTING. — Sinds de eerste overzeese langeafstandsreizen was de deficiëntieziekte scheurbuik (vitamine C-tekort) eeuwenlang verantwoordelijk voor hoge mortaliteitscijfers in het maritieme bedrijf. Ondanks vroege inzichten in de wijze waarop de aandoening genezen en voorkomen kon worden duurde het tot de 18de eeuw voor verouderde medische Galenische theorieën in het verlichte wetenschapsdenken plaatsmaakten voor de eerste empirische, klinisch geteste studies omtrent scheurbuik. Daar waar figuren zoals John Woodall (1570-1643) en James Lind (1716-1794) een hoofdrol speelden in het vroegmoderne onderzoek naar scheurbuik, zal de lezing het werk van de Baskische scheepchirurgijn Vicente de Lardizabal en zijn VOC-tegenhanger Joan Ferdinand Ellerbeek voor het voetlicht brengen. Beiden ontwikkelden valabele profylactische en therapeutische benaderingen, waarbij de oplossing voor het scheurbuikprobleem vooral in de zee zelf gezocht werd, maar desondanks verdween hun werk grotendeels in de plooien van de geschiedenis.

KEYWORDS. — Scurvy; Naval Medicine; Seafaring History; Seaweed; Seagrass; Vitamin C.

SUMMARY. — *Effective but Non-systematized Measures against Scurvy in Spanish and Dutch Naval Medicine (18th Century): The Case of Seaweed and Seagrass.* — Since the first overseas long-distance voyages, the deficiency disease scurvy (vitamin C deficiency) has been responsible for high mortality rates in the seafaring business. Despite early insights into how to cure and prevent the disease, it took until the 18th century for outdated medical Galenic theories to give way in enlightened scientific thinking to the first empirical, clinically-tested studies regarding scurvy. As figures such as John Woodall (1570-1643) and James Lind (1716-1794) played leading roles in early modern research on scurvy, the lecture will highlight the work of the Basque ship surgeon Vicente de Lardizabal and his VOC counterpart Joan Ferdinand Ellerbeek. Both surgeons developed valid prophylactic and therapeutic approaches, seeking the solution to the scurvy problem primarily in the sea itself, but nevertheless their work largely disappeared into the folds of history.

¹ Vakgroep Talen en Culturen, Culture in Perspective Research Group, Universiteit Gent/KULeuven.
Email : Mathieu.Torck@UGent.be